

A TERÜLETI KÖNYVTÁR ZENEI OSZTÁLYA

Irta: Bulúnko, M.
a Molotovi Állami Nyilvános Gorkij Könyvtár
zenei osztályának vezetője

A területi, határvidéki és köztársasági könyvtárak zenei osztályai igen szép és hasznos munkát fejtenek ki. Főfeladatuk: segítségnyújtás művészi műkedvelő csoportok vezetőinek és résztvevőinek, valamint a helyi zenei intézményeknek és az olvasók sokoldalú igényeinek messzemenő kielégítése. A könyvtárosok arra törekszenek, hogy az állomány zeneműveit /kottákat és zeneirodalmi munkákat/ teljes egészükben közkinccsá tegyék és az olvasókban kifejlesszék a zenei jóízlést.

Jelen cikkünkkel az a célunk, hogy a Molotovi Állami Nyilvános Gorkij Könyvtár zenei osztályának munkáját több oldalról megvilágítsuk és ismertessük azokat a munkamódszereket, amelyek segítségével a zeneirodalmat propagáljuk.

A munka megszervezése

Mindenekelőtt meg kell említenünk, hogy az utolsó hat évben a zenei osztály olvasóinak és a kikölcsönzött műveknek a száma majdnem megkétszereződött. 1949-ben még körülbelül 900 olvasót szolgáltunk ki és összesen 32.818 zeneművet /könyvet és kottát/adtunk ki számukra, 1954-ben pedig 1755 volt az olvasók és 57.080 a kikölcsönzött kiadványok száma. Az osztály állománya is körülbelül kétszeresére emelkedett: az 1949. évi körülbelül huszonhétézernyi könyv és kotta 1955-re több mint 54.000-re nőtt. A molotovi állami könyvkereskedés zeneosztálya jó munkájának tulajdonítható, hogy a könyvtár zenei osztálya igen jól el van látva klasszikus és modern irodalommal. A Szovetszkaja Muzika /Szovjet Zene/, Teatr /Színház/, Molodezsnaja Esztrada /Ifjúsági Színpad/és a Bibliotecska "Hudozsesztvennaja Szamodejatel'noszt" /A műkedvelés kiskönyvtára/ című kiadványok járnak az osztályra.

1955-ben a zenei osztály berendezése a kották befogadására szolgáló különleges állványokkal gazdagodott. A kottákat úgy igyekezünk polcokra helyezni, hogy minden szakcsoport egész irodalma /akár kötetlen, akár kötött/, együtt maradjon. Így például a Szonáták közt Beethoven bekötött művei más szerzők műveivel egy sorban állnak; ugyanazon állványnak egy külön, kisebb méretű polc

cán lévő dobozban pedig az egyes szonáta kiadványok sorakoznak. Az ilyen elhelyezési mód számunkra különösképpen alkalmas, mert szükség esetén lehetővé teszi, hogy egy kérdészetű mű jellegét, hangnemt, könnyebb-nehezebb voltát már külsőleg, a mű kötéséből is meghatározhassuk.

A kombinált állvány a zenekari művek elhelyezésére is alkalmas; a bekötött zongoraletétek egysorban vannak itt a zenekari művekkel.

Abból a célból, hogy a katalógus az állomány összetételét minél hűbben tükrözze vissza, három főcsoportból álló szakrendszert dolgoztunk ki. Ezek a csoportok: a szovjet zenekultúra, az orosz zenekultúra a Nagy Októberi Forradalomig és külföldi zeneszerzők művei.

Sajátságos módon történt könyvtárunkban a zeneművek katalógusának megszerkesztése. A zongoraművek csoportja például a következőképpen tagozódik: tananyaggyűjtemény /zeneiskolák számára/, nagyobb zeneművek /szonáták, versenyművek/ stb.

Az operacsoport katalóguscédulái szerzők szerint, ezenbelül a művek címeinek abc-sorrendjében sorakoznak úgy, hogy az operák teljes partitúrái után következnek az egyes áriák olyan sorrendben, ahogy az eredeti műben előfordulnak. Ugyanigy járunk el akkor is, ha egy és ugyanazon operarészletnek különböző címei vannak...

Abban az esetben, ha a mű címe vagy a zeneszerző neve idegen írásmóddal szerepel, az orosz abc-ét vesszük alapul.

Ebből következik, hogy az ugyanazon műről készült címleírások a katalógusban egy helyen vannak és szigorú sorrendben követik egymást. P. I. Csajkovszkij szimfóniáinak címleírásai azok számsorrendjében következnek: Szimfónia 1.sz., Szimfónia 2.sz., Szimfónia 3.sz. és így tovább.

Katalógusunk természetesen még távolról sem tökéletes. Van benne sok helytelen címleírás, több pontatlanság, hiba. Feladatunk, hogy ezeket a hibákat kiküszöböljük.

A bibliográfiai munka

A bibliográfiai munka tematikáját maguk az olvasók sugalmazzák. Az utóbbi időben az osztály a következő témájú ajánlójegyzékeket állította össze. "A Kommunista Párt szerepe a szovjet zenekultúra fejlesztésében", "Szovjet dalszerzők" /a róluk szóló irodalom/, "Az orosz klasszikus zene jelentősége világviszonylatban", "A szovjet kórus-kultúra" stb.

Igen szép és nagy munkát jelentett a műsorjegyzékek összeállítása. Ezek komoly sikert is arattak az olvasók körében: "Vegyeskórus-repertoár", "Repertoár kétszólamu korusok számára", "Repertoár női korusok számára", "Repertoár szólóénekesek számára" stb. Jelenleg egy klasszikus románejegyzék összeállításán

dolgozunk. A jegyzékek összeállításánál messzemenően igénybe vesszük a művészek, pedagógusok és a Népművészet Háza munkatársainak segítségét.

Könyvtárunk körülbelül 10 év óta vezet kartotékokat az Ural-vidék zenekulturájának történetéről. Ennek a kartotéknak az alapján az utolsó 90 év zeneirodalmát visszatükröző jegyzéket állítottunk össze. A jegyzék a következő főbb csoportok szerint tartalmazza a zeneműveket: "Népzenei anyag", "Az Ural-vidék háboru előtti zenevilága", "Az Ural-vidék szovjet zenekulturája", "Zeneélet az Uralban a Nagy Honvédő Háboru éveiben", "Az Ural-vidék zenei élete a Nagy Honvédő Háboru után". Ezek a csoportok további alcsoportokra tagozódnak pl.: operák; hangversenyek; zenetanítás; a népi együttesek zenei munkája.

Az első csoportba tartoznak a különböző szertartásokkal kapcsolatos régi dalok és az urali üzemekben lejegyzett háboru előtti dalok. A zenetörténet szempontjából egészen kivételes érdeklődésre tart számot többek között az A. D. Gorodcov-kórus vezetőjének működésével kapcsolatos anyag. Gorodcov a kóruséneklést nagy tükölyre emelte a permi kormányzásban.

"Az Ural-vidék forradalom előtti zenei élete" című csoport magában foglalja a permi és jekaterinburgi opera keletkezésének és fejlődésének irodalmát, valamint az urali hangverseny életet ismertető műveket.

"Az Ural-vidék szovjet zenekulturája"-csoport az Ural zenekulturájának hatalmas fejlődését mutatja be a szovjet hatalom első napjaitól kezdve a Nagy Honvédő Háboruig /a zeneiskolák keletkezését, a hangversenyeket, az első urali konzervatórium működését Szverdlovszkban, a zenésdarabokat játszó színházak működését, a zenei együttesek fejlődését, zenei szemléket, zenei versenyeket stb./.

Külön csoportba foglaltuk a jegyzéken a Nagy Honvédő Háboru zeneirodalmát /tartalmazza a leningrádi Sz. M. Kirov opera- és balettszínház Molotovbeli működését, továbbá a harctéri zenbrigád munkáját, a kórházak zenei műsorait stb./. Végül felöleli a jegyzék az Ural zenekulturájának fejlődését ismertető anyagot a háboru utáni időszakra vonatkozóan.

A bekötött jegyzéket, amely több mint 1250 címet tartalmaz, igen sokan használják. A szverdlovszki konzervatórium zenetörténeti tanszéke a következőket írta a jegyzékről: "Ez a könyv a zeneudomány fejlesztése szempontjából rendkívül értékes és a zenetörténeti tanszék számára valóban nélkülözhetetlen". A jegyzék továbbfejlesztése folyamatban van.

Tömegmunka

A zenei osztály hangversennyel egybekötött előadásokat, továbbá zeneirodalmi estéket és bibliográfiai szemléket rendez a legjobb zeneművek propagálása céljából. Kezdjük a bibliográfiai

ismertetővel. Arra törekszünk, hogy ezeket a hallgatók különböző igényeinek megfelelően állítsuk össze és adjuk elő. Külön tartunk például előadásokat a zongoristáknak, hegedűsöknek, énekeseknek, a kórusvezetőknek és a harmonikásoknak. E mellett a hallgatók speciális tanszakán kívül felkészültségük fokát is tekintetbe vesszük. A hegedűsöket például nem fogják érdekelni a könnyebb dalok előadásmódjáról szóló ismertető, s a harmonikások sem kíváncsiak a hangversenyműsor ismertetésére.

Az előadást a már ismertetett művek bemutatása kíséri. Elő kell tehát készíteni a kísérő műsor szereplőit is. Több eredménytelen kísérlet után a zeneművek ismertetésének két fajtájában állapodtunk meg: a zeneirodalmi újdonságoknak rádió útján való ismertetésében és az operairodalom ismertetésében.

Ezek az előadások különleges zeneadások. Egyik zeneirodalmi újdonságokat ismertető előadásunkon például Tanaev zongoraműveinek gyűjteményével, köztük több, elsősorban megjelent dallal foglalkoztunk. Az előadáson a következő szavak hangzottak el erről a gyűjteményről:

"Szergej Ivanovics Tanaev mint zeneszerző, zeneteoretikus, tudós, és kiváló pedagógus öröközte meg nevét az orosz zenetörténetben. A kantáták, szimfóniák és az "Oreszteja" című ismert opera szerzője románcaival is kitűnt, mint: "A nyugtalan szív vergődése", "Menuette", "Maszka" stb. Zenei osztályunk megkapta Tanaev zongoraműveinek nemrég kiadott gyűjteményét; sok közülük most jelent meg először. Azok a darabok például, amelyeket a szerző egy nyáron, falusi magányában írt és "Éhidon Nevúszoszimov" álnéven adott ki, "Az istenhátamögött" című kézzel írt ujság mellékleteként láttak napvilágot. Hallgassatok meg egyet közülük!" - /A dalt előadják/. Ezután még néhány zeneszám következik magyarázatokkal.

Az operaismertetések különösen nagy sikerrel folynak. Röviden ismertetjük az opera szerzőjének életrajzát, megjelöljük a szerző helyét a zenetörténetben, azután felvonásonként részletesen elmondjuk a mű tartalmát. A tartalmi ismertetést zongorajátékkal vagy gramofonlemezeken bemutatásával tesszük érdekesebbé. Ilyen ismertetéseket a munkásszállásokon és a különböző intézmények és klubok u.n. vörös sarkában is szoktunk tartani s mindig igen nagy sikerrel. Az elmúlt években a következő operákat ismertettük: Borodin: "Igor herceg", Rimszkij-Korszakov: "A cári menyasszony", Csajkovszkij: "Csarodejka" /A boszorkány/, Dargoműzsckij "Hableány".

A zeneművek ismertetői a dolgozók széles rétegeiben keltik fel a zene és a zeneirodalom iránti érdeklődést.

A zenei osztály előadásokkal egybekötött hangversenyeket is rendez az olvasóaktívák: a zeneművészeti szakiskola tanárai és tanulói, az opera és filharmónia szólistái és az öntevékeny művészeti csoportok tagjainak közreműködésével. Évente 8 ilyen előadást rendezünk.

Az utóbbi időben a következő témákról tartottunk előadásokat zenei illusztrációkka: "A. Rubinstein, a kiváló orosz zeneszerző, pedagógus és zenész", "Prokof'ev "Romeo és Julia" című balettje", "A zene szerepe Lermontov életében és működésében", "A zene szerepe Csehov életében és működésében" stb.

A két utóbbi előadás sikere arra készítetett bennünket, hogy a legközelebbi jövőben ezzel az átfogó címmel tartsunk előadást: "A zene szerepe nagy íróink és költőink életében és működésében". Ugy véljük, hogy az ilyenfajta előadások a kedvelt írók életének és működésének új vonásait tárják a hallgatók elé s gyakran elősegítik a művek alaposabb megértését is. Jelenleg "A zene szerepe Gorkij életében és működésében", továbbá "Griboedov és a zene" című előadások előkészítése folyik.

Az osztály zeneestéket is rendez. Estét szenteltünk például a kiváló orosz zeneszerzőnek, A. Ljadovnak is, születésének századik évfordulója alkalmából.

Szép sikerrel zajlottak le a következő témájú zeneesték: "Orosz népdalok", "Urali dalok", "A zenei osztály és a város öntevékeny művészeinek baráti estje".

Ezek a könyvtár nagy olvasótermében folyó esték mindig nagyszámu hallgatóságot /200-300 embert/ vonzanak. A zenei osztálynak és a város öntevékeny művészeinek az osztály fennállása negyvenötödik évfordulójára rendezett baráti estjén körülbelül 400 hallgató vett részt. A zenei osztály munkatársa, Z. I. Busznina részletesen ismertette az osztálynak a működve-
lő csoport tagjai érdekében végzett munkáját és beszélt arról a nagy segítségről is, amelyet az öntevékeny csoportok nyújtanak a könyvtárnak az előadások, hangversenyek és zeneesték rendezésében. Végezetül a tűzoltó-kórus lépett fel, egyben számot adott művészi fejlődéséről.

A közeljövőben "Válaszolunk olvasóink zenei kérdéseire" címen tartunk vitaestet. A hallgatók által feltett kérdésekre a zeneművészeti főiskola tanárai és karmesterei fognak válaszolni. A válaszokat lehetőleg zenedarabok bemutatása kíséri.

A zeneirodalom propagandájában komoly szerepet játszanak a kiállítások. Emlékünnepélyek alkalmával vagy különböző témákkal kapcsolatban az osztály kiállításokat rendez. Ilyen témák: "A zenei önképzéshez nyújtható segítség", "A szovjet zenetudományi munkák", "A zenéről és a zenészeiről", "A népi demokratikus országok dalai", "A szovjet zeneszerzők dalai", stb. Meg kell említenünk, hogy a kiállított műveket gyorsan szétkapkodják.

Sokan vannak a zenészek közül is, akik segítségért a zenei osztályhoz fordulnak. A Népművészet Háza módszertani dolgozó, a zenei és koreográfiai együttesek, a kórusok vezetői és szólistái kéri az osztályt, hogy állítson össze számukra műsort. A zenei osztály munkatársai kiválogatják, sőt be is

mutatják a megfelelő műveket. Az olvasók sokszor kifejezik azt a kívánságukat, hogy választásuk ellenőrzése céljából az osztály dolgozója játssza le zongorán a kiválasztott darabot. Olyan hivatásos kollektívák is fordulnak hozzánk egy-egy témához szükséges anyag összeállításáért, mint a Filharmóniai Társaság, az Opera- és balettszínház, vagy a rádióbizottság. Az is előfordul, hogy állományunkban olyan művekre bukkanunk, amelyeket a művészeti vezetők valamely okból szem elől tévesztettek /elfelejtették, vagy nem is ismerték őket./

A könyvtár gondossága következtében több, sokszor érdemte-
nül feledésbe ment mű ismét "napfényre kerül". 1954 második felé-
ben például a zenei osztály azt indítványozta a molotovi Filhar-
mónia Társaságnak, hogy készítse elő előadásra a "Kucep Kalasnikov"
című operát, melynek szövegét Lermontov írta. A Filharmónia Társa-
ság elfogadta indítványunkat és előadta az operát.

Végül meg kell említenem, az osztály munkatársai érzik, hogy
zenei képzettségüket tovább kell fejleszteniük. Az én munkámat
például jelentékeny mértékben megkönnyíti, hogy tudok zongoráz-
ni és van gyakorlatom a lapról olvasásban. 20 év óta foglalkozom
a zeneirodalom propagandájával, mégis szükségét látom a zeneör-
ténét és zeneelmélet alapos tanulmányozásának. Munkatársam,
Poznjavszkaja L. elvtársnő mindössze két év óta dolgozója az osz-
tálynak s csak kezdőfoku zenei képesítéssel rendelkezik. Hamaro-
san elkezdjük a zeneirodalom, zeneelmélet és a zongora-technika
rendszeres tanulását.

Reméljük, hogy e lap hasábjain más könyvtárak zenei osztá-
lyai is be fognak számolni saját munkájukról. Még kívánatosabb
volna, hogy az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériuma szervezzen
szemináriumokat a zenei osztályok dolgozó szaktudásának emelé-
sére.

= Bibliotekar^o, 1956. 1.sz. 35-38.lap.
